

Súčasný skríning kolorektálneho karcinómu na Slovensku a úloha VLD

Jana Trautenberger Ricová
Národný onkologický inštitút

Kongres SSVPL
15.-17.10.2020

Skríning KRCa- história

- 1998- Európska gastroenterologická spoločnosť
  - Prvé úvahy o skríningu (22 rokov)
  - Spolupráca VLD a pacientov nad 50 rokov- TOKS a 2 roky
  - Cieľ- znižovanie incidencie a mortality na toto ochorenie
- 2002- projekt sa začal aj na Slovensku
  - Skríning na dobrovoľnej báze- oportúnny skríning
- Po 5 rokoch- výsledok účasti rizikovej skupiny na Slovensku na dobrovoľnej báze len na úrovni cca 15%
  - V iných krajinách 20-30%

Skríning KRCa- história

- 2010- prvé Guidelines EU s modelom pozývacieho skríningu
  - Adresné pozývanie rizikovej populácie
  - Podobný, osvedčený model u skríningu rakoviny krčka maternice a rakoviny prsníka v severských krajinách EU
- 2019- Prvá fáza pozývacieho skríningu na Slovensku

Pozývací Skrining KRCa- Prvá fáza pozývacieho skriningu 2019

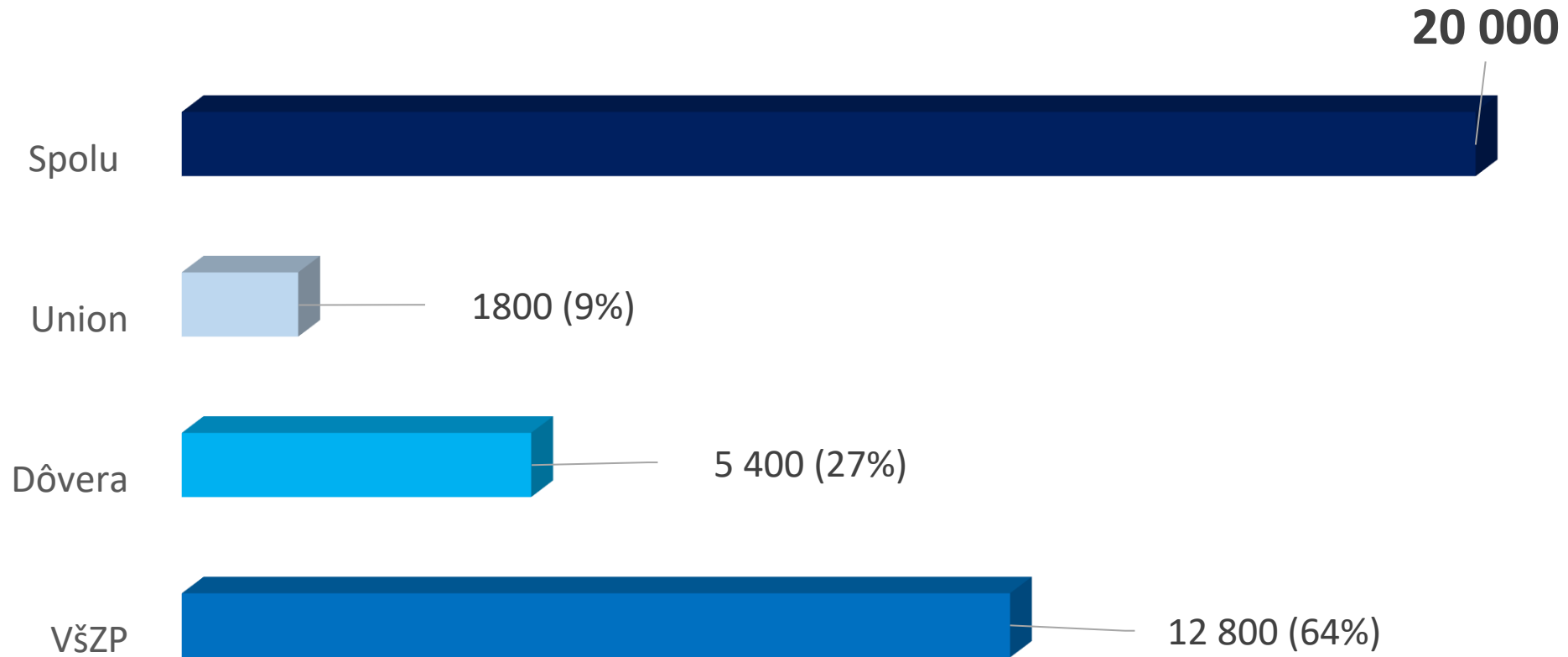
- 2019 Január- rozoslanie 20 000 pozvánok s TOKS
- **Cieľ pilotného skriningového programu** - zistiť v prvom rade **akceptovateľnosť** a spoluprácu (compliance) pri centrálnom pozývaní na vyšetrenie na reprezentatívnej vzorke populácie Slovenska vo veku 50 až 74 rokov.
- **Cieľová skupina:** 50 až 74 roční občania Slovenska, obe pohlavia, v počte 1 311 686. Z nich je vybratá náhodným výberom skupina 20 000 poistencov (na základe inklúzných a exklúzných kritérií)

Pozývací Skrining KRCa- Prvá fáza pozývacieho skriningu 2019

- **Skriningová metóda:** štandardizovaný imunochemický test na zisťovanie okultného krvácania v stolici-TOKS (SureScreen FOB od firmy EUROLAB LAMBDA)
- **Spôsob vyšetrenia:** Pozývací systém
- **Postup:** respondent (ďalej RE) dostane test poštou zo ZP.
  - Po samovyšetrení odosiela RE test na vyhodnotenie do ambulancie svojho všeobecného lekára pre dospelých (VLD)
  - Po vyhodnotení vzorky stolice v ambulancii VLD je RE-i oznámený výsledok. VLD zaznamenáva výsledok testu do zdravotnej dokumentácie RE-a a vykazuje tento výkon poisťovni obvyklým spôsobom pod kódom 159 a,z,x
  - *Negatívny test* znamená opakovanie skriningu o dva roky.
  - *Pozitívny test* znamená, že VLD odosiela RE gastroenterológovi na kolonoskopické vyšetrenie do jedného z certifikovaných pracovísk na Slovensku.
  - V prípade, že VLD odošle prinesený test na vyhodnotenie do laboratória, oznámi výsledok RE po získaní údajov z laboratória.

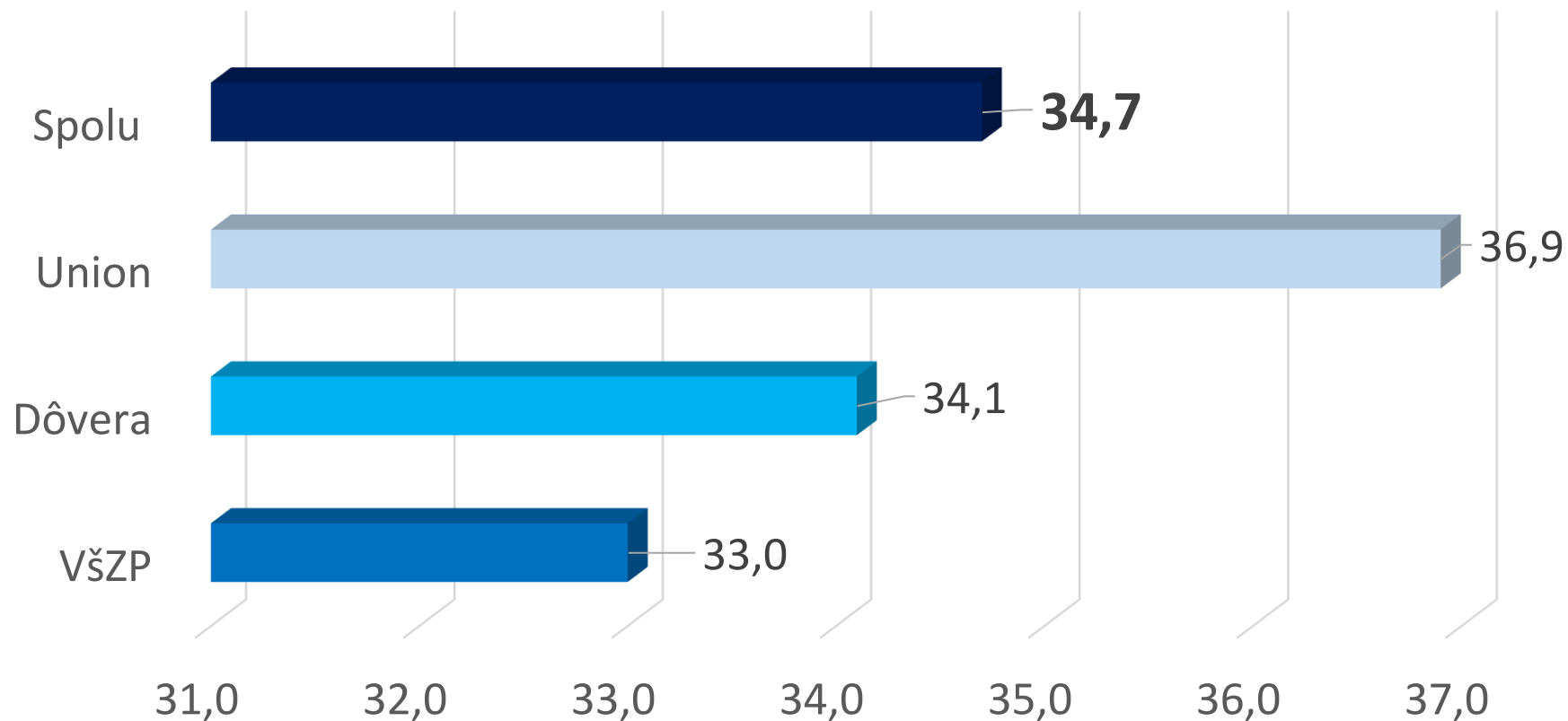
Pozývací Skrining KRCa- vyhodnotenie prvej fázy 2019

Počet odoslaných pozvánok s TOKS

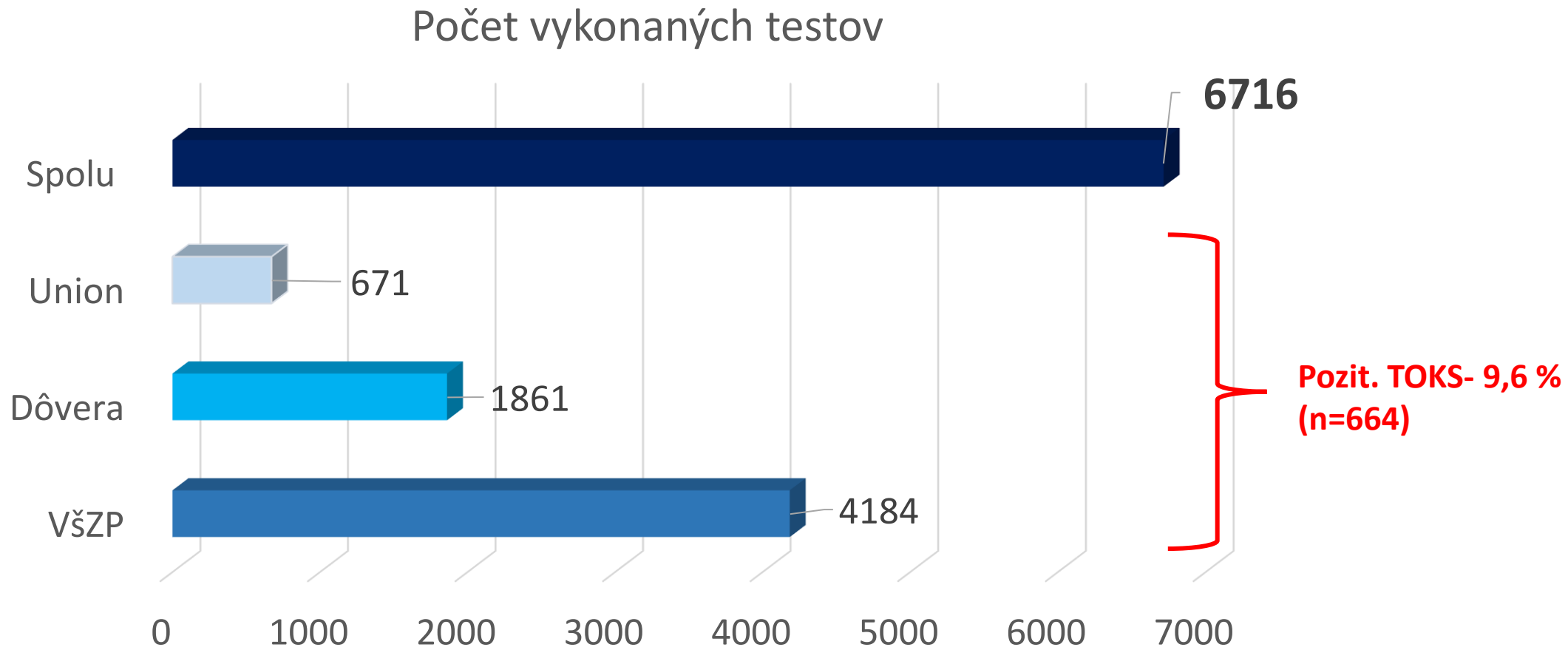

Pozývaci Skrining KRCa- vyhodnotenie prvej fázy 2019

Celková miera účasti (%)

Pozývaci Skrining KRCa- vyhodnotenie prvej fázy 2019

Pozývací Skrining KRCa- vyhodnotenie prvej fázy 2019

- Prvá fáza bola spustená
- Zvýšil sa záujem/zvedavosť ľudí
- Skrining sa stal „témou“
- Vieme pomenovať nedostatky a poučiť sa z nich
- Je na čo nadviazať

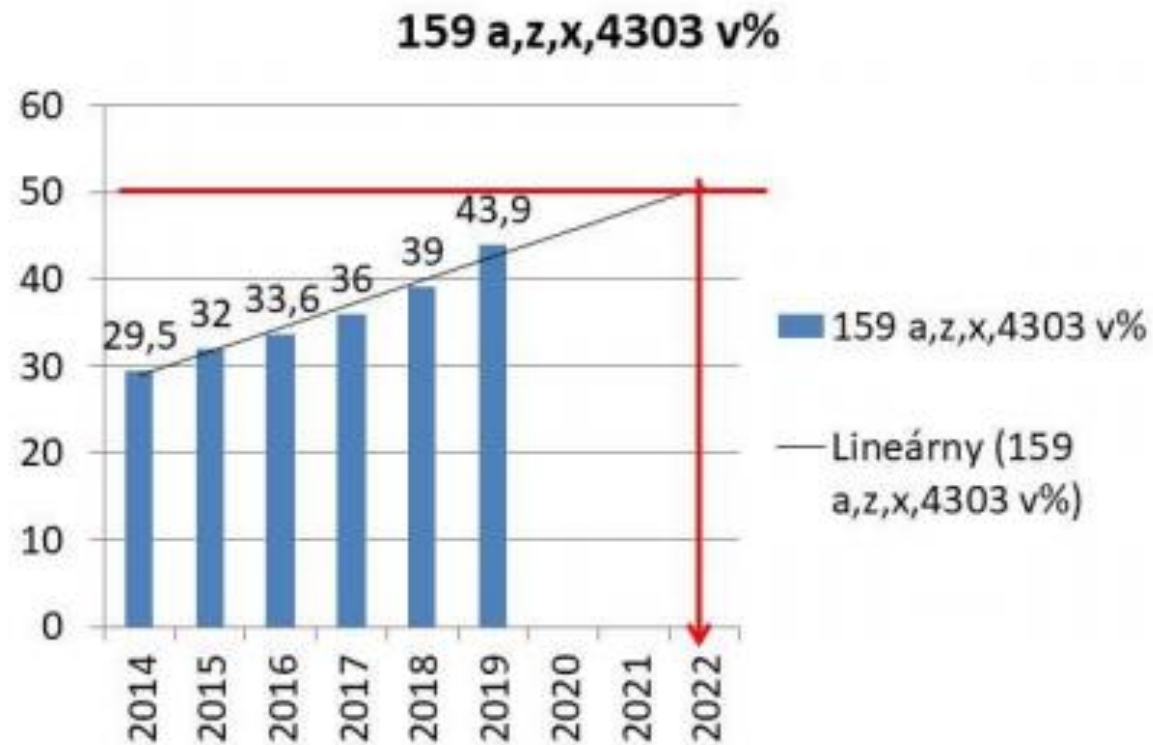

- Nižšia účasť
- Nevhodne naformulovaný pozývací list? (neoslovil, skôr odradil)
- Neaktuálne adresy- vrátená pošta
- V prípade negat.výsledku sa táto info nemusela dostať ku VLD (zdravý, zaneprázdnený človek)
- Zle cielená a málo vysvetľujúca mediálna podpora
- **VLD vynechaný z pracovnej skupiny v procese tvorby prvej fázy skriningu KRCa**

Oportúnny skríning 2014-2019

Oportúnny skríning má aj vďaka VLD stúpajúci trend

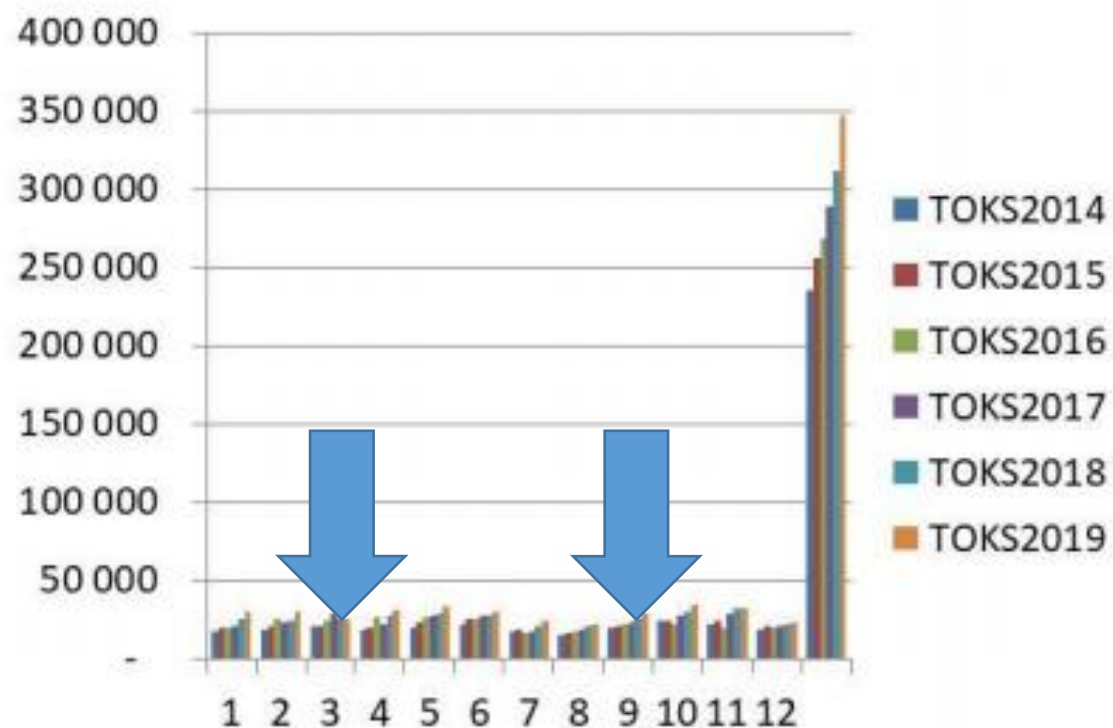
Počet vykázaných TOKS v ZP od VLD (159a,z,x) a biochem. labor. (4303), podľa rokov (2014-2019) vo veku 45-75 rokov v %

Oportúnny skríning 2014-2019

Distribúcia vyšetrení podľa mesiacov počas roka už dlhodobo podlieha určitému algoritmu

Počet vykázaných TOKS v ZP od VLD (159a,z,x) a biochem. labor. (4303), podľa rokov a mesiacov vo veku 45-75 rokov absol. hodnoty

Oportúnny skrining 2020/ COVID 19

1. VLNA PANDÉMIE (Marec- Jún)

- Obmedzenie/odsunutie preventívnych prehliadok

JÚL-AUGUST nárast počtu vykázaných výkonov 159 a 4303*

2. VLNA PANDÉMIE (September- ???)

- Obavy ľudí z návštevy VLD- obmedzený oportúnny skrining
- Odklad pozývacieho skriningu

Pozývací Skrining KRCa- druhá fáza

- **Cieľ:** Včasný záchyt kolorektálneho karcinómu v potenciálne vyliečiteľnom štádiu
- **Cieľová skupina:** 50 až 74 roční občania Slovenska, obe pohlavia, bežné riziko vzniku KRCa
- **Skriningová metóda:** štandardizovaný imunochemický test na zisťovanie okultného krvácania v stolici (TOKS)
- **Spôsob vyšetrenia:** Pozývací systém (pozvánka+test) od ZP

Vážená pani, vážený pán,

POZVÁNKA

Na Slovensku zbytočne umiera na rakovinu hrubého čreva a konečníka vyše 2000 ľudí ročne, lebo prídu na vyšetrenie neskoro.

Ministerstvo zdravotníctva SR v spolupráci so zdravotnými poisťovňami organizuje **skrining rakoviny hrubého čreva a konečníka**.

Vy máte možnosť absolvovať skriningové vyšetrenie, ktoré môže odhaliť skoré štádium rakoviny hrubého čreva a konečníka. **Toto ochorenie je vyliečiteľné, ak sa zachytí včas.**

Vaša zdravotná poisťovňa Vám dáva možnosť absolvovať skriningového vyšetrenie každé 2 roky pomocou **testu na zistenie neviditeľného množstva krvi v Vašej stolici (TOKS)**, ktorý je súčasťou tejto pozvánky.

TOKS (Test na Okultné Krvácanie do Stolice) vie zistiť prítomnosť krvi v stolici, čo môže, ale nemusí, byť signálom skorého štádia rakoviny hrubého čreva a konečníka.

Dôležité: - **po rozbalení sa riadte pokynmi v priloženom návode**
- **po vykonaní testu ho odovzdajte svojmu obvodnému lekárovi**

V prípade pozitívneho výsledku testu Vás lekár odošle na skriningovú kolonoskopiu, ktorou sa dá odhaliť prítomnosť polypov, ktoré sa hneď pri vyšetrení odstránia a tak sa predíde vzniku rakoviny hrubého čreva a konečníka.

V oboch prípadoch Vás o spôsobe, priebehu vyšetrenia a o výsledku vyšetrenia bude informovať Váš lekár.

Absolvovaním skriningového vyšetrenia môžete zistiť Váš zdravotný stav a v prípade prítomnosti, včas zachytiť skoré štádium rakoviny hrubého čreva a konečníka, ktoré sa dá úspešne liečiť.

Viac informácií môžete nájsť na www.noisk, prípadne sa informujte u Vášho všeobecného lekára alebo vo Vašej zdravotnej poisťovni.

Ak existuje dôvod, ktorý Vám nedovoľuje prísť na skriningové vyšetrenie, prosím, napíšte nám to na skrining@noisk.sk, pomôžete tak zvýšiť úspešnosť vyhodnotenia skriningu.

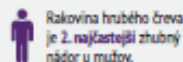
Účasťou na skriningovom vyšetrení môžete rozhodnúť o Vašom ďalšom živote.

SKRINING RAKOVINY HRUBÉHO ČREVA A KONEČNÍKA

OCHRANA PRED RAKOVINOU HRUBÉHO ČREVA PRE ĽUDÍ OD 50 DO 75 ROKOV

ČO TREBA VEDIET?

ZHUBNÉ NÁDORY SÚ 2. NAJČASTEJŠOU PRÍČINOU ÚMRTÍ.

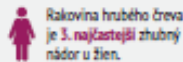
Rakovina hrubého čreva je 2. najčastejší zhubný nádor u mužov.

Test na okultné (skryté) krvácanie do stolice (TOK) – jednoduchý test zo stolice, ktorý môže odhaliť skoré štádia rakoviny hrubého čreva.

Rakovina hrubého čreva môže vzniknúť rastom polypu. Ak sa polyp včas odstráni, rakovina nevznikne.

Rakovina hrubého čreva je 3. najčastejší zhubný nádor u žien.

Kolonoskopia – vyšetrenie vnútornej steny hrubého čreva špecialistom, väčšinou gastroenterológom.

Polypy hrubého čreva sú výčnelky sliznice, ktoré môžu mať nádorový aj nenádorový charakter.

CIEĽOM SKRININGU JE **SKORÉ ODHALENIE RAKOVINY HRUBÉHO ČREVA V ŠTÁDIU, KEDY JE EŠTE DOBRE LIEČITELNÁ.**

AKO POSTUPOVAŤ?

Dostali ste do rúk test na okultné (skryté) krvácanie. Ak budete presne postupovať podľa návodu, urobíte si priložený test a do 3 dní ho odovzdáte svojmu lekárovi, zvýšíte si ochranu pred rakovinou hrubého čreva.

4 JEDNODUCHÉ KROKY

1. ODOĽTE SI TEST NA TOALETE

Test odložený na toalete funguje ako dobrá pripomienka. Pozorne si prečítajte návod a test starostlivo vykonajte.

2. HOTOVÝ TEST VLOŽTE DO TAŠKY

Keď si dokončíte test vložte si ho do tašky. Pripomenie vám, že ho máte odnieť lekárovi.

3. VYTVORTE SI PRIPOMIENKU

Nezabudnite si do svojho kalendára zapísať termín prinesenia testu lekárovi. Musíte to však stihnúť **do 3 DNÍ.**

4. TEST ODNESTE SVOJMU LEKÁROVI

Naplánujte si cestu k svojmu lekárovi. Po odovzdaní testu sa s ním dohodnite ako vám oznámi výsledok testu.

VÝSLEDKY TESTU

Ak bol váš test na okultné krvácanie do stolice v poriadku (bol negatívny), zdravotná poisťovňa vám ďalší test pošle až o 2 roky.

Ak vzniknú pochybnosti o výsledku, lekár vás pošle na odborné vyšetrenie – skriningovú kolonoskopiu. Tá určí, či je všetko v poriadku.

DÔLEŽITÉ UPOZORNENIE!

1. Ak ste mali v rodine rakovinu hrubého čreva a konečníka nečakajte na test od poisťovne. Informujte o tejto situácii svojho lekára a spýtajte sa na účinnú ochranu pred rakovinou hrubého čreva už pred 50. rokom života.
2. Ak ste našli stopy krvi na toaletnom papieri, test si nerobte. Navštívte svojho obvodného lekára a povedzte mu o tom. On rozhodne, ako máte postupovať a kedy máte test použiť.

Pozývací Skrining KRCa- druhá fáza

- **Predpokladaný začiatok pozývania: Q1 2021?**
- **Vyhodnotenie testu: VLD**
  - - **test**: pozvanie o 2 roky
  - + **test**: doporučenie na kolonoskopické pracovisko (zoznam pracovísk vykonávajúcich skriningové kolonoskopie je na www.krca.sk)

Pozývaci Skrining KRCa- druhá fáza- INKLÚZNE KRITÉRIÁ

KRITÉRIÁ PRE ZARADENIE (inklúzne kritériá):

- ✓ vek 50-75 rokov
- ✓ pohlavie: muži aj ženy

Pozývací Skrining KRCa- druhá fáza- EXKLÚZNE KRITÉRIÁ

KRITÉRIÁ PRE NEZARADENIE (exklúzne kritériá):

Poistenec:

- ✓ ktorý **nemá jednoznačnú adresu** na území Slovenska (napr. chýba PSČ, udáva PO Box, zistené opakované vracanie sa písomností do zdravotnej poisťovne)
- ✓ má **v predchádzajúcich 2 rokoch uskutočnené vyšetrenie TOKS**, teda majú v zdravotnom zázname jeden z kódov vyšetrenia: 159a, 159z, alebo 4303a, 4303z.
- ✓ má **v predchádzajúcich 10 rokoch uskutočnené kolonoskopické vyšetrenie** s kódom výkonu: 763
- ✓ má **v zdravotnom zázname údaj o liečbe** jednej z diagnóz: **C18x, C19, C20, D01x, K50, K51.**
- ✓ má **v zdravotnom zázname jeden z výkonov: 5n24, 5n25, 5n26, 5n29, 5n30,**
- ✓ má **v zdravotnom zázname výkon 9104** spolu s jednou z diagnóz D12x, D01x, C18x, C19, C20

Skríning KRCa- druhá fáza- Vybrané Indikátory Hodnotenia

- ✓ Rozsah skríningového programu
- ✓ Pokrytie podľa pozvania
- ✓ Miera účasti na základe pozvania
- ✓ Pokrytie na základe absolvovaného vyšetrenia
- ✓ Podiel neadekvátnych testov (TOKS)
- ✓ Stupeň pozitívnych testov (TOKS)
- ✓ Podiel uskutočnených kolonoskopií po pozitívnom TOKS
- ✓ Pomer detekcie lézií (adenóm, pokročilý adenóm, karcinóm)
- ✓ Atd'..... (23)

Oportúnny Skrining KRCa- Preventívne prehliadky

Nadalej sú realizované skriningové vyšetrenia kolorektálneho karcinómu v rámci preventívnych prehliadok VLD v prípade, že vyšetrenie spĺňa presne zadefinované kritériá pre populačný skrining kolorektálneho karcinómu na Slovensku *

*Kritériá, ktoré musia byť splnené pre skriningové vyšetrenie kolorektálneho karcinómu:

- Vek 50-75 rokov
- Žiadne, alebo predchádzajúce vyšetrenie TOKS pred 2 a viac rokmi
- Vyšetrenie presne špecifikovaným testom TOKS určeného pre skrining
- Predchádzajúce kolonoskopické vyšetrenie pred 10 a viac rokmi
- Kolonoskopické vyšetrenie certifikovaným gastroenterológom na certifikovanom GAE pracovisku

Oportúnny skríning KRCA

Kľúčová úloha VLD pri skríningu kolorektálneho karcinómu

- Dobrá znalosť svojich „pacientov“
- Väčšia vzájomná dôvera, lepší „dosah“ na pacienta
- Osobný prínos pri komunikácii s pacientom s pozitívnym TOKS pri vysvetlení, prečo je potrebné absolvovať skríningovú kolonoskopiu
(iba vtedy to má zmysel!)
- Nasmerovanie pacienta na vyššie odborné pracovisko (GAE)

Skríning KRCa- druhá fáza- Kooperácia

- Pochopenie významu skríningových vyšetrení
- Akceptácia pozvania na skríning
- Prevzatie väčšej zodpovednosti za svoje zdravie- motivácia ľudí

- Informovanosť/dokumentácia/elektronizácia/identifikácia pac.
- Zjednotenie vykazovania výkonov (prevencia vs. skríning)
- Kvalitatívny vs. kvantitatívny test
- Unifikácia testu (porovnateľná citlivosť)

Poistenec/
Pacient

VLD

MZ SR/NOI/
odborné
spoločnosti
/Pac.org

Poistovňa

- Odborná garancia
- Legislatívna, mediálna podpora
- Finančná podpora
- Systémové riešenia

- Zasielanie pozvánok správnym algoritmom
- Zasielanie pravidelných hlásení VLD
- Dofinancovanie výkonov VLD, GAE
- Vyňatie TOKS (k.v.159) ako samostatného vyšetrenia z celej preventívnej prehliadky (k.v.160)

Skríning KRCa na Slovensku

Oportúnny skríning??

Pozývací skríning ??

✓ **Populačný, organizovaný skríning-** prepojenie preventívnych prehliadok s pozývacím skríningovým programom s cieľom:

1. ZNÍŽIŤ INCIDENCIU A MORTALITU KOLOREKTÁLNEHO KARCINÓMU
2. ZNÍŽIŤ ZAŤAŽENIE ZDRAVOTNÉHO SYSTÉMU

Skríning KRCa

Cave!

- **Opakovane vysvetľovať, že rakovina nemusí byť smrteľná choroba, ak sa zachytí včas.**
- **U vybraných onkologických ochorení (KRCa) sa môže skríningovým vyšetrením predísť rakovine úplne.**

Ďakujem

p. riaditeľke NOI, Márii Rečkovej

p. prim. Rudolfovi Hrčkovi

NOI tímu

SSVPL

Ďakujem za pozornosť
www.noisk.sk

NÁRODNÝ
ONKOLOGICKÝ
INŠTITÚT